

Nitel Araştırmalarda Yazılım Kullanımı: Adım Adım Rehber

Using Software in Qualitative Research: A Step-By-Step Guide

Semanur ÖZTEMİZ

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atf yapmak için / To cite this article:

Öztemiz, S. (2019). Nitel araştırmalarda yazılım kullanımı: Adım adım rehber [Nitel araştırmalarda yazılım kullanımı: Adım adım rehber başlıklı kitabın değerlendirilmesi, A. Lewins ve C. Silver (Yazar)]. *Bilgi Dünyası*, 20(2), 265-269. doi: 10.15612/BD.2019.771

Makale türü / Paper type: Kitap Tanıtımı / Book Review

Doi: 10.15612/BD.2019.771

Geliş Tarihi / Received: 19.07.2019

Kabul Tarihi / Accepted: 21.08.2019

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 19.09.2019

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, TÜRKİYE/TURKEY

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <http://www.bd.org.tr/index.php/bd/index>

TANITIM - ELEŞTİRİ / REVIEWS

Kitap Tanıtımı / Book Review

Nitel Araştırmalarda Yazılım Kullanımı: Adım Adım Rehber **Using Software in Qualitative Research: A Step-By-Step Guide**

Ann LEWINS ve Christina SILVER
(Çev. Melike TEKİNDAL ve Hüsni ADA)
Ankara: Nika Yayınevi, 2018, 384 s.
ISBN: 978-605-9386-38-8

The second edition of the “Using software in qualitative research: A step-by-step guide” was published in 2014. The second edition of the book was translated in Turkish by Melike Tekindal and Hüsni Ada in 2018. This book contains information about software tools which can be useful in qualitative data analysis. It also emphasizes the relationship between technology and methodology. The book, which allows to explore the systematic and creative ways of performing accurate analyzes with software tools, also contains guidance on the presentation and interpretation of research findings.

Ann Lewins ve Christina Silver tarafından yazılan “Using software in qualitative research: A step-by-step guide” isimli kitap SAGE Publications Ltd. tarafından ilk olarak 2007 yılında yayımlanmış, 2014 yılında ise ikinci basımı yapılmıştır. Kitabın ikinci basımının Türkçe çevirisi, aynı zamanda çeviri editörlüğünü de yapan Melike Tekindal ve Hüsni Ada tarafından “Nitel araştırmalarda yazılım kullanımı: Adım adım rehber” adıyla 2018 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada eserin 2018 yılında Nika Yayınevi tarafından yayımlanan Türkçe çevirisi tanıtılmıştır.

Kitap toplam on dört bölümden oluşmaktadır. “Nitel veri analizi ve CAQDAS” isimli birinci bölümde (s. 18-42) bazı temel nitel analiz türleri ve bilgisayar

destekli nitel veri analizi, İngilizce kısaltmasıyla CAQDAS (Computer Assisted Qualitative Data Analysis), kullanımı anlatılmaktadır. Bu bölümde öne çıkan tanımıyla CAQDAS, nitel araştırma sürecini kolaylaştırmak için hazırlanmış yazılımlara verilen genel addir. CAQDAS paketlerinin nitel araştırmayı destekleyen temel yolları ile ilgili bilgileri aktarıldığı bu bölümde, 'CAQDAS' yazılımı konusundaki bazı ilkeler ve yazılım kullanımı kapsamında seçilmiş analitik stratejiler tartışılmaktadır.

Kitabın *"Araştırma projeleri için yazılım desteğinin doğası"* başlıklı ikinci bölümünde (s. 43-68) CAQDAS paketleri kullanılarak yapılan araştırma projelerinin temel yolları gösterilmektedir. Birinci bölümde gündeme getirilen konular bu bölüme zemin hazırladığından, yazarlar ikinci bölümde CAQDAS hakkında tanıtıcı bilgilerin ötesine geçip uygulama boyutuna ağırlık vermiştir. Bu bölüm CAQDAS'ın, araştırma projelerini yönetmek ve organize etmek için kullanılabilen bir araç olarak görülmesini sağlamaktadır. Yazarlar bu bölümde ayrıca kitabın diğer bölümlerinde kullanılan üç vaka çalışması örneğini ve bunların araştırma tasarımlarını, veri seti bileşenlerini ve olası analitik süreçlerini tanıtmaktadırlar. Vaka A: Gençlerin Algıları; Vaka B: Finansal Kriz ve Vaka C: Coca Cola Reklamları'dır. Bu bölümde, projenin yapısına uygun araçları belirleme sürecinin esnek olduğu, bir başka ifadeyle hangi aracın, ne zaman, neden ve nasıl kullanılacağına araştırmacıların kararına göre şekil alacağı vurgulanmaktadır.

"Yazılım özetleri" başlıklı üçüncü bölümde (s. 70-87) ATLAS.ti, Dedoose, HyperRESEARCH, MAXQDA, NVivo, QDA Miner ve Transana gibi CAQDAS paketleri değerlendirilmektedir. Yazılımlar incelenirken aralarındaki farklılığa işlevsel bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Yazarlar yazılım şirketlerinin çoğunun bu bölüme katkıda bulunduğunu öne sürmektedirler. Yapılan özetler yazılımlar arası farklılıkları içermeyen yanı sıra bunların yararlarını da değerlendirmeye olanak tanımaktadır. Bu bölümde temel amaç, incelenen yazılım paketlerinin hangi özellikleri taşıdığına ilişkin genel bir bakış açısı kazandırmaktır. Sunulan bilgiler ayrıca, belirli analitik görevler için daha fazla ön plana çıkabilecek yazılım özelliklerini de içermektedir.

"CAQDAS paketleri için veriler ve verilerin hazırlanması" isimli dördüncü bölümde (s. 90-117), dosya formatları, metin, multimedya ve karma veriler için hazırlıklar ele alınmaktadır. Veri türleri ve veri analizi için yapılan hazırlık süreci, bu bölümde tüm detaylarıyla incelenmektedir.

"Yazılımda ilk adımlar: Uygulama görevleri ve aşına olmak" başlıklı beşinci bölümde (s. 118-146), yazılım projelerinin ciddi çalışmalara hazır hale getirilmesine yönelik bilgiler aktarılmaktadır. Bu bölümde yazılımla daha fazla pratik yapmanın, araştırma verilerinin analizinde daha güvenilir sonuçlar elde etmek ve daha gelişmiş içerikte araştırma tasarımları yapmak açısından son derece yararlı olduğu vurgulanmaktadır.

"Keşif ve veri düzeyinde çalışma" başlıklı altıncı bölümde yazarlar (s. 148-174), verileri tanımayı sağlayan anahtar araçlara odaklanarak, araştırma ve veri düzeyinde çalışmayı

incelemektedir. Bu bölümde aktarılan bilgilere göre veri düzeyinde çalışmak, hızlı içerik arama araçlarını (metin madenciliği işlevi dâhil), köprülemeyi, vurgu için metin verilerinin düzenlenmesini ve işaretlenmesini gerekli kılmaktadır.

“Yazılımda nitel kodlama: İlkeler ve süreçler” konulu yedinci bölümde (s. 176-205), nitel yazılım kullanarak metin ve multimedya verilerini kodlama ilkeleri, kodlama terminolojisi ve süreçleri ele alınmaktadır. Bu bölümde işaret edilen bilgiler, kodlama sürecinde farklı yaklaşımların (tümevarım, tümdengelim, çıkarım) değerlendirilmesini ve yazılım kullanımı için olası stratejileri içermektedir. Görsel verilerin kodlanması üzerine de ayrı bir alt bölümü bulunan yedinci bölüm, kodlama araçlarını kullanırken dikkat edilmesi gerekenlere de açıklık getirmektedir.

Sekizinci bölüm *“Kodlanmış verilerin temel geri çağırılması”* (s. 206-224), altıncı ve yedinci bölümde ele alınan bilgiler üzerine kurgulanmıştır. Kodlanmış veriler için temel geri çağırma seçeneklerinin incelendiği bu bölümde yazarlar, veri analizinde kullanılan yazılımların verileri geri çağırma sürecinde benimsedikleri ilkeleri, amaçları ve geri çağırma türlerini tartışmaktadır.

“Kodlama şemaları ile çalışmak” başlıklı dokuzuncu bölümde (s. 226-250) kod şemalarıyla çalışma yöntemleri ele alınmaktadır. Verileri bölme ve tekrar bir araya getirme, paketlerdeki kod şemalarının değişen yapıları ve onların etkileri, mevcut yapıların sınırlarından nasıl kaçınılacağı ve çok büyük olan kod şemalarının nasıl ele alınacağı bu bölümde incelenen konular arasındadır.

Kitabın en önemli bölümü olarak görülen *“Yazarlık süreçleri ve yorumları yönetmek”* başlıklı onuncu bölümde (s. 252-280), CAQDAS paketlerinin yazım süreçlerini ve yorumlamayı nasıl kolaylaştırdığı ele alınmaktadır. Yazarlara göre: *“Nihai sonuca yönelik konunuz, metodolojiniz, araştırma tasarımınız, analitik stratejiniz ve gereksinimleriniz ne olursa olsun, yorum, yaptığınız şeyin özüdür ve yazım, onu nasıl gerçekleştirdiğiniz ve temsil ettiğiniz açısından önemlidir”* (s. 252). Bu bölümde yazım biçimleri, amaçları ve bu süreçlerde dikkat edilmesi gerekenler, yazmanın analiz açısından önemine de dikkat çekilerek tartışılmaktadır.

“Fikirleri haritalama ve kavramları bağlama” konulu on birinci bölümde (s. 282-303), CAQDAS paketlerinin içerdiği haritalama araçlarına odaklanılmaktadır. Yazarlar bu bölümde haritalamayı yönetme ve yorumlama süreçlerinin yazım yoluyla tartışılmasını ele almaktadır.

“Bilinen özelliklere göre verileri düzenleme” başlıklı on ikinci bölümde (s. 304-328), verileri bilinen özelliklerine göre düzenlemeyi sağlayan araçlar tanıtılmaktadır. Analiz süreçlerinde verileri düzenlemenin temel ilkeleri, sınırlılıkları, durumlar, koşullar, bağlamlar, vakalar, eksik düzenlemeler ve yazılım aracılığıyla adım adım tavsiyeler bu bölümde öne çıkan bilgiler arasındadır. Düzenlemenin önemi bu bölümün temel mesajıdır demek yanlış olmaz.

"Veri kümesini sorgulama" konusunun incelendiği on üçüncü bölümde (s. 330-361), bir veritabanının sorgulanmasına, aranmasına veya kullanılmasına olanak sağlayan görevler üzerinde durulmaktadır (s. 330). Sorgulamanın analiz sürecinin her aşamasında gerçekleştirilebileceğini öne süren yazarlar bu bölümde, verilerin derinlemesine sorgulanmasını sağlayacak karmaşık sorgu araçlarını belirlemiştir.

"Yakınsama, yakınlık, seçim" başlıklı on dördüncü ve son bölümde (s. 362-367), yazılımların işlevselliğini bir araya getiren yolların yanı sıra, bireysel araçların ayırt edici özelliklerini nasıl sürdürdüğü de ele alınmaktadır. Yazılımın kullanımı için plan yapma ihtiyacı; bir yazılım paketinin araştırmadaki yeri; yazılımın araştırmacıyı topladığı verilere nasıl daha fazla yakınlaştılabileceği; veri analizi tekniklerinin nasıl farklılık gösterdiği ve yazılımla çalışmanın araştırmacıya sağladığı avantajlar özetlenmiştir.

Kitap genel olarak değerlendirildiğinde, nitel veri analizinde faydalı olabilecek yazılım araçları hakkında bilgiler içerdiği söylenebilir. Bu yönüyle eserin, okuyucunun teknoloji ile metodoloji arasındaki ilişkiyi kavramasına anlamlı katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Yazılım araçları ile doğru analizler yapmanın sistematik ve yaratıcı yollarını keşfetmeye olanak sağlayan bu kitap, ayrıca araştırma bulgularının sunumu ve yorumlanması hakkında da yönlendirici bilgiler içermektedir.

Sonuç olarak bu kitap, kütüphanecilik ve bilgi bilim başta olmak üzere, sosyal bilimlerin hemen her disiplinde sıklıkla başvuru nitel yöntemin, yazılım araçları aracılığıyla nasıl daha etkin ve verimli sonuçlar doğurabileceğini göstermektedir.

Emeği geçenlere teşekkür ederken, ilgililerine zengin katkılar yaratan okumalar dilerim.

Kaynakça

Lewins, A. ve Silver, C. (2014). *Using software in qualitative research: A step-by-step guide*. (2. Ed.). London, UK: SAGE Publications Ltd.

Dr. Semanur ÖZTEMİZ

Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
e-posta: semanuroztemiz@gmail.com